

## BERBERIS VULGARIS L. У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

**Солошенко В.С.**, молодший науковий співробітник

**Мордатенко І.Л.**, к.б.н., старший науковий співробітник

**Мионов В.М.**, провідний інженер

*Державний дендрологічний парк «Олександрія» НАН України*

У роботі представлено відомості про автохтонний для Лісостепу України вид роду *Berberis L.* - *Berberis vulgaris L.*, його ареал та біолого-екологічними властивості. Висвітлено найцінніші господарські ознаки барбарису звичайного. Ліс - джерело могутності українців та безцінний дар природи. Саме ліси впливають на клімат, пом'якшуючи його та мають величезне водорегулююче значення. Крім цього вони є прихистком і місцем проживання для величезної кількості різноманітної біоти, проте, для окремих видів, це єдине придатне середовищем.

Серед рослин роду *Berberis L.* є вічнозелені та листопадні види, які ростуть у різних екологічних умовах, так, барбариси природно поширені у Євразії, у Північній Африці, Північній та Південній Америках, Середній Азії, на Кавказі (переважно в гірських районах) Центром родового ареалу вважається Китайсько-тибетський рослинно-кліматичний регіон, де виявлено найбільшу кількість видового розмаїття цих рослин [1].

В Україні природно росте тільки *Berberis vulgaris L.*, переважно на осонні, на сухих кам'янистих пагорбах, лісових узліссях, серед чагарників, у річкових долинах, на рівнинах.

*Berberis vulgaris L.* – барбарис звичайний - кущ висотою до 3 м. Молоді пагони жовтуваті або жовтувато-червоні, вкриті колючками у формі тризубців (три-, або п'ятироздільні), до 2 см завдовжки. Бруньки до 1 мм довжиною, гострі, голі. На вкорочених пагонах розвиваються нормальні листки, на видовжених – видозмінені (колючки). Листки чергові, тонкі, обернено-яйцеподібні або еліптичні, до 4 см довжиною; по краях зубчасті, зелені; восени змінюють забарвлення на червоні. Суцвіття-15-25 квіткові китиці; квітки жовті,

діаметром 6-9 мм. Кожна квітка має по 6 обернено-яйцеподібних чашолистиків і пелюсток. В основі квітки – яскраво-помаранчеві нектарники. Плід- ягода, довгасто-еліптична, яскраво-червона або пурпурова, кисла на смак.

*Berberis vulgaris* L. – цінна харчова, декоративна, медоносна, лікарська, фарбувальна рослина. Містить ефірну олію, дубильні речовини, алкалоїди (берберин, оксистерберин, пальматин та ін.). Плоди містять органічні кислоти, цукри, пектини, аскорбінову кислоту, лютеїн та вітамін К [3].

Зимостійкий та морозостійкий; посухостійкий вид. Не вибагливий. Добре росте навіть на бідних ґрунтах, але не втримує застійного зволоження.

У дендропарку «Олександрія» НАН України (м. Біла Церква Київської області) *Berberis vulgaris* культивується з 1880 року.

У паркових композиціях ростуть 20 екземплярів та один культивар *Berberis vulgaris* 'Atropurpurea', який культивується з 1959 року [2]. Крім цього, на розсаднику дендропарку «Олександрія» вирощуються для реалізації кущі барбарису звичайного та його культивару 'Atropurpurea' і багато інших рослин. *Berberis vulgaris* 'Atropurpurea' - листопадний кущ середньої висоти, округлої форми, з численними колючими пагонами та пурпурним листям. У III декаді квітня кущ прикрашається жовтими, медоносними гронами квітів, з яких утворюються зелені, а пізніше яскраво-червоні, овальні плоди, які тривалий період триматися на гілках, не втрачаючи своєї декоративності.

Декоративними особливостями даного культивару є їстівні плоди і яскраве забарвлення листя.. Плоди культивару *Berberis vulgaris* 'Atropurpurea' - природні вітамінні ліки, які містять багато вітаміну С, пектин, органічні кислоти, вітаміну Є, мінеральні солі; мають сечогінну і жарознижувальну дію. Лісове та паркове повітря, позбавлене пилу і наповнене фітонцидами – завжди допоможе відновити сили та зберегти здоров'я.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барбариси (рід *Berberis* L.) у декоративному озелененні (March 2018). *Scientific Bulletin of UNFU* 28(2):64-67 DOI: 10.15421/40280211

2 Собко, В. Г., Мордатенко, Л. П. (2004). *Визначник рослин Київської області*. Київ: Фітосоціоцентр. 374 с.

Yakobchuk, O. M., & Kolesnichenko, O. V. (2013). *Vykorystannia roslyn vydiv ta kultyvariv rodu Berberis L. pry stvorenni monosadu* [Use of plant species and cultivars of the genus *Berberis* L. in the production of monosodium]. *Naukovi dopovidi NUBiP*, 1(37). 8 p. URL: Retrieved from: <http://www.nbu.gov.ua>

## АКТИВІЗАЦІЯ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

Телятник Т. М., студент

Плужнікова Т.В. кандидат медичних наук, старший викладач кафедри  
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Сучасний розвиток суспільства досягнув досить високого рівня, що дало поштовх до постійної потреби підготовки висококваліфікованих фахівців в усіх галузях, зокрема і в природничій. Для кожного педагога на сьогоднішній день випадає ціла низка викликів та професійного пошуку, адже молодь, що освоює сьогодні професійну майстерність, в майбутньому буде задіяна в умовах більш високого рівня розвитку знань, техніки і технології. Тому, нині вчителям необхідно приділяти першочергову увагу розвитку індивідуальних здібностей учнів, розширювати навчальний процес у відповідності їх запитам і схильностям.

Нині серед вчителів предметників, зокрема й вчителів біології, особливої уваги та актуальності набуває упровадження різноманітних засобів навчання для досягнення ефективних результатів навчання учнями. Одним із таких